

3. Неповний 2020 рік «Енергоатом» завершив із чистим збитком 5,3 мільярди – StateWatch. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/02/11/670918/>.
4. Аудиторський звіт за результатами державного фінансового аудиту окремих господарських операцій ДП «НАЕК «Енергоатом» за період з 24.11.2016 по 31.12.2016: Документ Державної аудиторської служби України від 27.04.2017 р., № 17-21/1. URL: https://dasu.gov.ua/attachments/audit-reports/2017/8914bfd3-190d-449e-a7c6-8886c3fe21ae_document.pdf.

Ключові слова: атомна енергетика, атомні електростанції, кримінальні провадження, досудове розслідування, публічні закупівлі.

Key words: nuclear energy, nuclear power plants, criminal proceedings, pre-trial investigation, public procurement.

ЧЕРНИШОВ ГЕОРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності, кандидат юридичних наук*

ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ОФІЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

Економічна безпека – важлива складова національної безпеки будь-якої країни. Сильна економіка виступає одним з основних атрибутів незалежності та державного суверенітету, а її соціальна складова – гарантом стабільності та сталого розвитку інститутів демократії.

В п. 2 Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 р. «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» зазначається, що забезпечення національних економічних інтересів вимагає формування і реалізації стратегічного курсу у сфері *забезпечення економічної безпеки*, спрямованого як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та відповідно невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз [1].

Економічна злочинність є однією з загроз економічної безпеки.

Об'єктивний кримінологічний аналіз стану економічної злочинності ускладнений низкою обставин, зокрема:

1. Відсутність єдиної статистичної звітності щодо показників економічної злочинності в Україні. Це пояснюється тим, що окрема категорія «злочини / кримінальні правопорушення у сфері економіки» не подається в державних звітах злочинності з 2010 р. До цього вона була передбачена у формах Міністерства внутрішніх справ України (МВС України).

2. Відсутність в офіційних звітах Офісу Генерального прокурора (раніше – Генеральна прокуратура України (ГПУ)) показників територіального поширення злочинності по території країни (географії злочинності).

3. Відсутність єдиного уніфікованого та нормативного визначення понять «економічне кримінальне правопорушення» та, відповідно, «економічна злочинність». Це може «розмити» чи навпаки звужити інтерпретацію кримінальних процесів в економіці.

4. Відповідальність за кримінальні правопорушення, які складають основу злочинності в економічній сфері, передбачена різними розділами та статтями КК України (Розділи VI «Кримінальні правопорушення проти власності», VII «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності», XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» та ін.).

5. Високий рівень латентності економічної злочинності, що призводить до викривлення об'єктивної картини кримінальної дійсності.

За офіційними даними МВС України до 2010 р., злочинність у сфері економіки характеризується наступним показниками: у 2005 р. було зареєстровано 45 107 злочинів (9,3 % питомої ваги в загальній сукупності зареєстрованих злочинів); у 2006 р. – 42 606 (10,1 %); 2007 р. – 42 755 (10,6 %); 2008 р. – 38 607 (10 %).

З 1 січня 2013 р. веденням офіційної статистики кримінальних правопорушень в країні займається ГПУ (Офіс Генерального прокурора), в звітах якої немає окремого обліку економічної злочинності.

В якості основи для аналізу візьмемо кримінальні правопорушення, передбачені Розділом VII «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» КК України, які складають ядро економічної злочинності [2].

Так, за 2013 р. було обліковано 11 104 злочини у сфері господарювання, що становить майже 2 % питомої ваги від усієї кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень за рік; 2014 р. – 8418 (1,6 %); 2015 р. – 7631 (1,35 %); 2016 р. – 6940 (1,2 %); 2017 р. – 6297 (1,2 %); 2018 р. – 6334 (1,3 %); 2019 р. – 5947 (1,3 %).

Рівень зареєстрованих кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності (Розділ VII КК України)

Рік	Кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень	Питома вага (у % від числа усіх зареєстрованих кримінальних правопорушень)
2013	11 104	2%
2014	8418	1,6%
2015	7631	1,35%
2016	6940	1,2%
2017	6297	1,2%
2018	6334	1,3%
2019	5947	1,3%
2020	5342	1,5%
2021	5469	1,7%

З наведених даних видно, що за останні 9 років рівень зареєстрованих кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності зменшився більш ніж вдвічі в абсолютних показниках, що суттєво не вплинуло на питому вагу останніх в загальній кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень в країні за рік: з 11 104 (2 %) кримінальних правопорушень у 2013 р. до 5469 (1,7 %) у 2021 р.

З 2016 р. в офіційних статистичних звітах ГПУ з'явився окремий напрямок обліку – «Про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності». В цьому звіті надається інформація такого змісту: 1) про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності; 2) про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності; 3) про кримінальні правопорушення, вчинені з використанням бюджетних коштів, а також у сфері земельних правовідносин, приватизації та зовнішньоекономічної діяльності.

За видами економічної діяльності у 2016–2021 рр. частка кримінальних правопорушень, вчинених на підприємствах, установах, організаціях, розподілилась наступним чином (див. таблицю) [3].

Кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	Обліковано кримінальних правопорушень					
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	3 046	3 039	2 714	2 509	2 320	2 368
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	1 155	2 359	1 151	1 028	851	763
Переробна промисловість	2 074	1 812	2 130	1 978	1 360	1 414
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1 262	1 358	1 359	1 000	579	595
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	920	1 030	1 366	952	502	1 010
Будівництво	3 083	3 520	3 922	3 742	4 582	4 552
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	6 757	8 008	11 035	11 647	9 705	7 911
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	3 345	2 194	3 128	2 897	2 629	2 575

Вид економічної діяльності	Обліковано кримінальних правопорушень					
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Тимчасове розміщування й організація харчування	583	185	170	180	328	157
Інформація та телекомунікації	3959	5297	6199	4475	1866	1861
Фінансова та страхова діяльність	4983	4169	4624	3203	3608	3081
Операції з нерухомим майном	841	825	860	919	969	828
Діяльність у сферах права, бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження з 2020 р. – Професійна, наукова та технічна діяльність	1060	1342	1785	2229	1411	1471
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1424	1506	1939	1906	1618	1642
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	7233	10 985	10 330	12 816	11 711	10 758
Освіта	1487	1505	1331	1101	1128	1223
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2095	2570	2270	2051	2749	3733
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	341	304	386	310	223	277
Надання інших видів послуг	2063	2223	1828	1864	1533	1703
Діяльність екстериторіальних організацій і органів	70	44	36	67	31	52
Інші	52	40	43	28	25	31
Усього (у % від усіх зареєстрованих злочинів за рік)	47 833 (8,1%)	54 315 (10,3%)	58 606 (12%)	56 902 (12,8%)	49 728 (13,7%)	48 005 (14,9%)

Як видно з наведених даних, найбільш криміналізованими видами економічної діяльності в Україні за останні 6 років є сфера державного управління й оборони, обов'язкового соціального страхування;

оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; інформація та телекомунікації; фінансова та страхова діяльність; будівництво.

Зазначені вище показники є офіційними. З цього випливають певні переваги та недоліки отриманих даних. Головний недолік – вони (показники) не враховують латентність. Тому кримінологічне дослідження реального стану економічної злочинності має враховувати також альтернативні джерела інформації.

Список використаних джерел:

1. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року. Затверджено Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 04.06.2022).
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування : Офіс Генерального прокурора: офіційний сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 04.06.2022).
3. Про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, в установах, організаціях, за видами економічної діяльності : Офіс Генерального прокурора: офіційний сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-kriminalni-pravoporushennya-vchineni-na-pidpriyemstvakh-v-ustanovah-organizacijah-za-vidami-ekonomichnoyi-diyalnosti-2> (дата звернення: 04.06.2022).

Ключові слова: економічна злочинність, економічна безпека, статистика злочинності, кримінальні правопорушення, економіка.

Key words: economic crime, economic security, crime statistics, criminal offenses, economics.

ГРИГОРЧАК ДІАНА ВОЛОДИМИРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності*

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ В РЕАЛІЯХ МАСШТАБНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ

Однією з найнебезпечніших форм порушення прав та свобод людини є торгівля людьми, яка вважається сучасною формою рабства, адже обмежує основні права і свободи людини, закріплені Конституцією України та міжнародно-правовими актами, неоправно шкодить моральним засадам нації, іміджу держави, її владним можливостям як у національному, так і в міжнародному вимірі. Військова агресія